

THEATER ★★★★★

Knappe eerste Nederlandse encenering van Elfriede Jelineks onheilspellende ‘Endsieg’

Bij Toneelgroep Altstadt klinkt de tekst over het verlangen naar een sterke leider zoals hij bedoeld is: akelig actueel.

‘Endsieg: Het Laatste Rijk’ Maarten Laupman

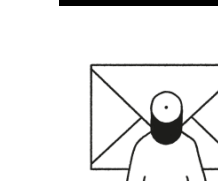
Annette Embrechts

schrijft voor de Volkskrant over dans en (circus)theater.

27 april 2026, 17:39

Bewaren Delen

Op steenworp afstand van het huistheater van Toneelgroep Altstadt flikkeren de felle neonlichten van gillend volksvermaak, de jaarlijkse kermis in Rotterdam. Drie kermispaardjes lijken afgedwaald naar het Altstadt-podium. Het publiek zit in een carré rondom hun opgepoetste carrousel. Een treffend beeld. Vier acteurs warmen hier als ‘volk’ iedereen vermakelijk op voor de komst van ‘een onverwoestbaar sterke leider’, democratisch gekozen ‘want er gebeurt iets tijdens zijn speeches’. Ze blazen hun verleidelijke retoriek bijna in het gezicht van toeschouwers.

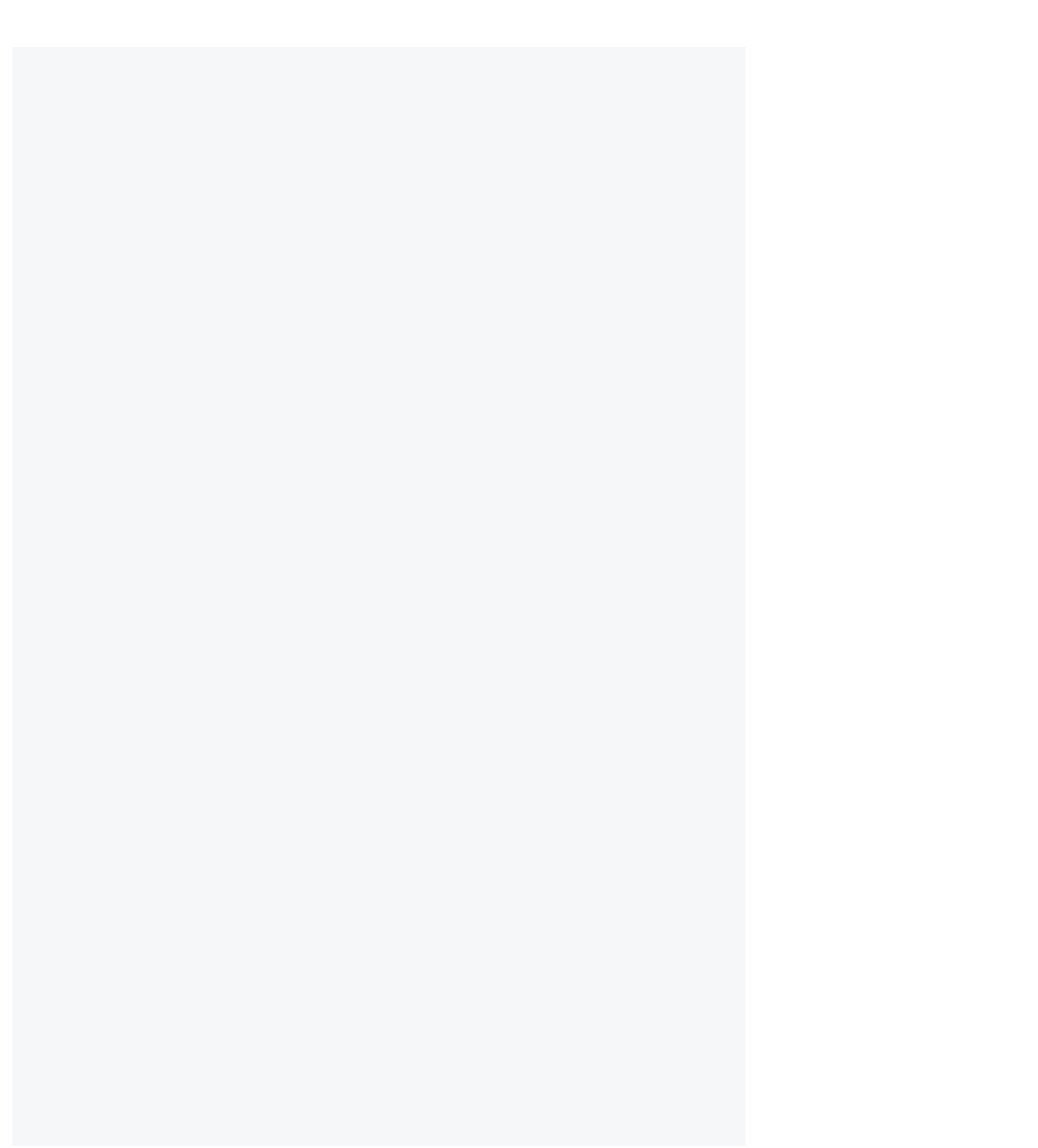

De Volkskrant Kunst & Cultuur

Ontvang elke week het laatste kunstnieuws en de belangrijkste recensies, interviews en beschouwingen.

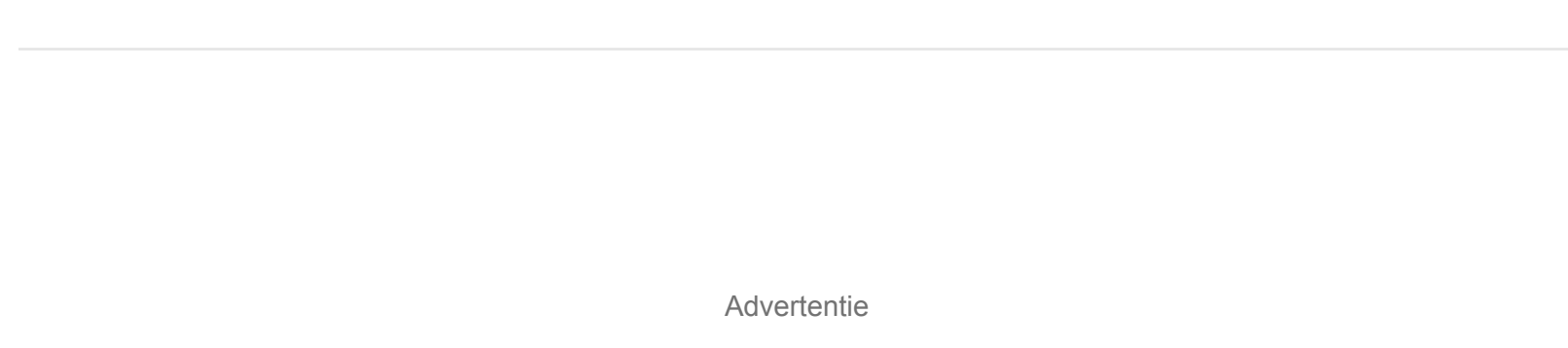
E-mail Inschrijven →

De bekroonde Oostenrijkse auteur Elfriede Jelinek (79) schreef haar ritmische toneeltekst *Endsieg* (2024) kort nadat Donald Trump nogmaals de Amerikaanse presidentsverkiezingen had gewonnen. Alle demagogie die ze deze volgelingen – Jelinek schrijft geen aantal voor – in de mond legt, klinkt akelig actueel. Onder de titel *Endsieg: Het laatste rijk* speelt Altstadt nu een knappe eerste Nederlandse encenering van Jelineks onheilspellende tekst.

Bert Luppés, Jordy Vogelzang, Juliëtte Luppés en Délano van den Berg in ‘Endsieg: Het Laatste Rijk’ door Toneelgroep Altstadt. Maarten Laupman

Luna Joosten regisseert haar sterke vertaling als unheimische spreekcarrousel. Het viertal pompt de woordenstroom lucht in, van belofte tot bevel, als een ballon die op knappen staat. ‘Hij is er voor iedereen. Het volk wil dit. Vrijer, veiliger, gezonder. Iedere dag beter. Wie geduld heeft zal beloond worden’, herhalen Bert Luppés, Jordy Vogelzang, Délano den Berg en Juliëtte Luppés. ‘Wie meent dat hem iets is afgenomen, mag nemen.’

Ze deinen op *Riders on the Storm* van The Doors, starten de kermispaardjes en spreken bijna dwangmatig religieus. Zo schijnt dit angstaanjagende volksvermaak een fel licht op de gevolgen van het volgen van een ‘messias’. Echo’s van spijt klinken door, erkent het volk zijn fout? Het kwartet drinkt pakjes melk tot ze ‘bij zinnen komen’ als hint naar de zwarte melk (lees: verbrandingsovenrook) uit Paul Celans Holocaustgedicht *Todesfuge*. ‘Iemand moet toch stop zeggen?’, zo hengelen ze retorisch naar ieders verantwoordelijkheid.

ENDSIEG: HET LAATSTE RIJK

Theater

★★★★☆

Door Toneelgroep Altstadt. Tekst Elfriede Jelinek. Vertaling en regie Luna Joosten. Toneelbeeld Philippe Lemaire.

24/4. Altstadt Rotterdam. Aldaar t/m 2/5. Herneming volgend seizoen.

Help ons door uw ervaring te delen: [Feedback geven](#)

LEES OOK

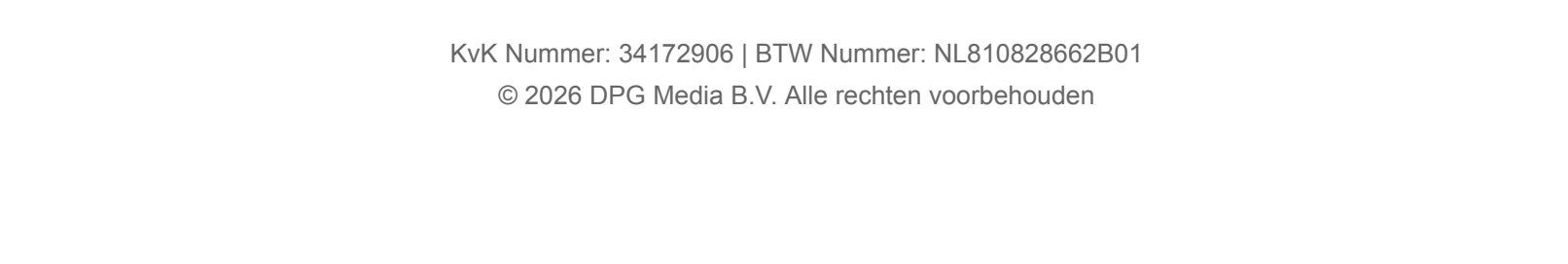
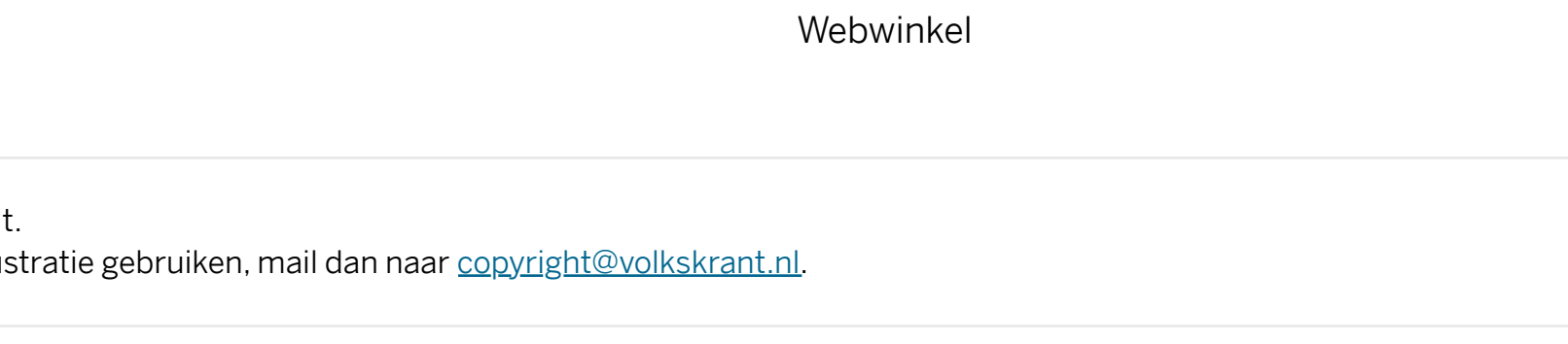
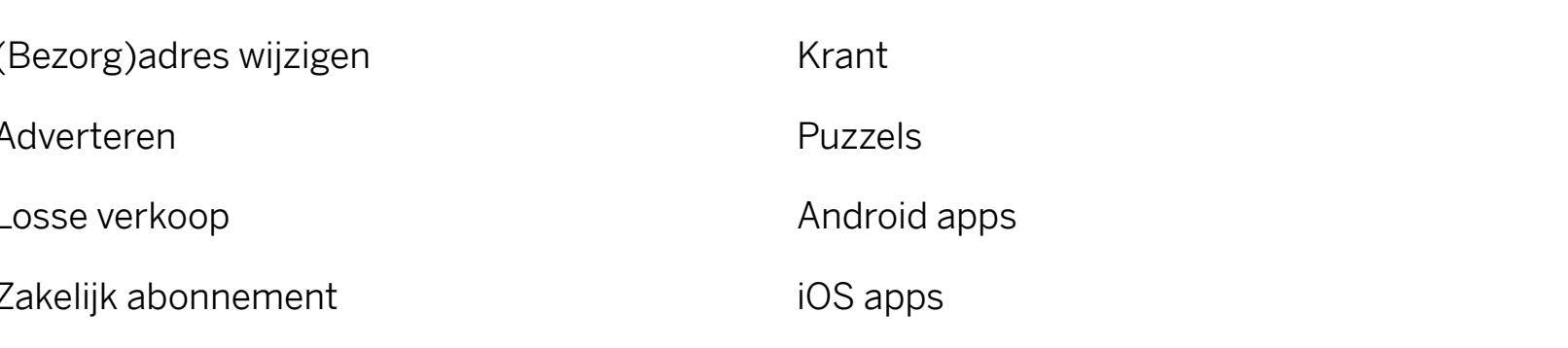
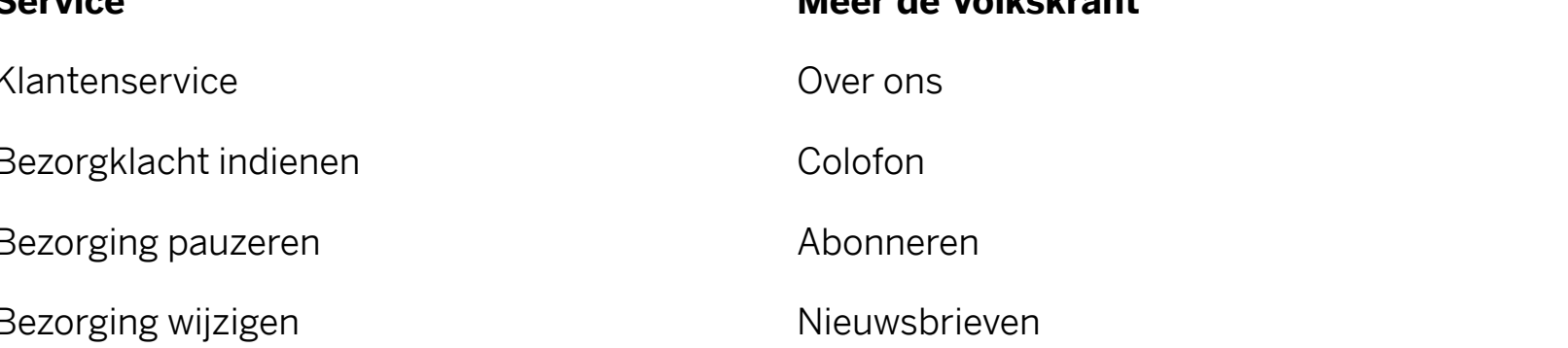
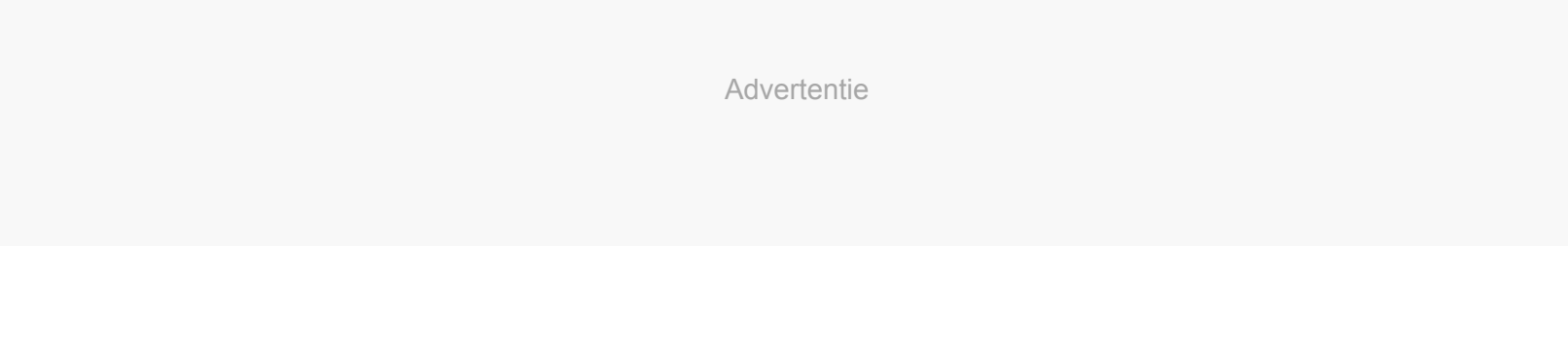
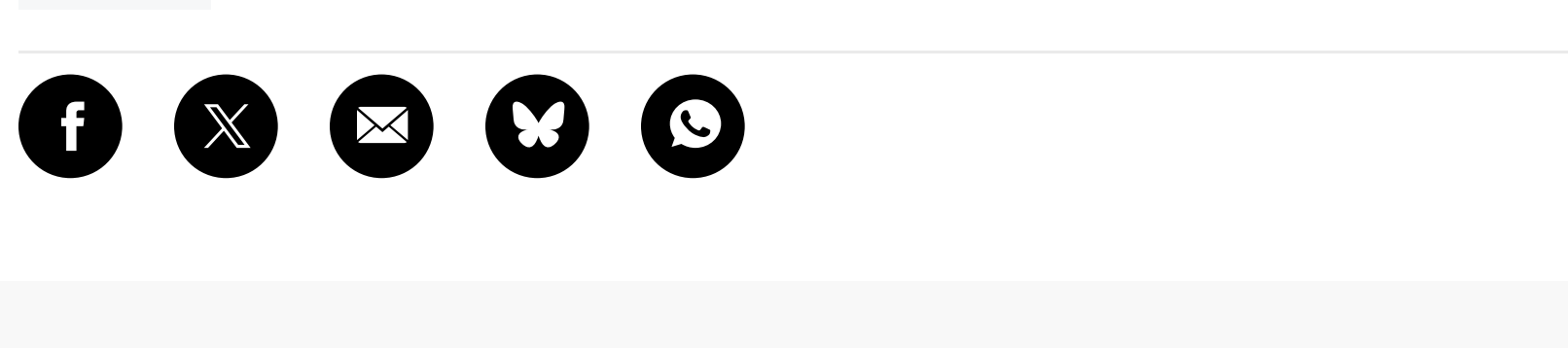
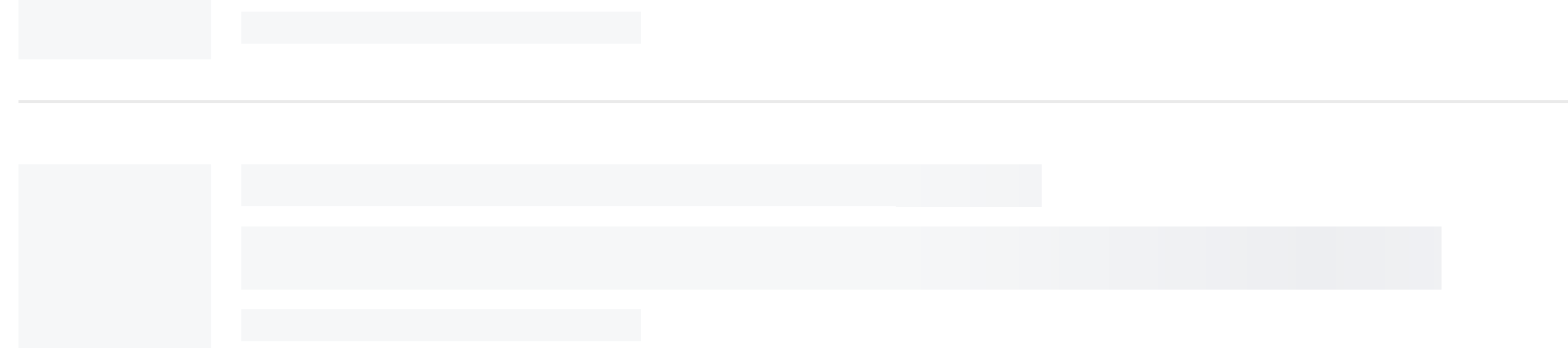
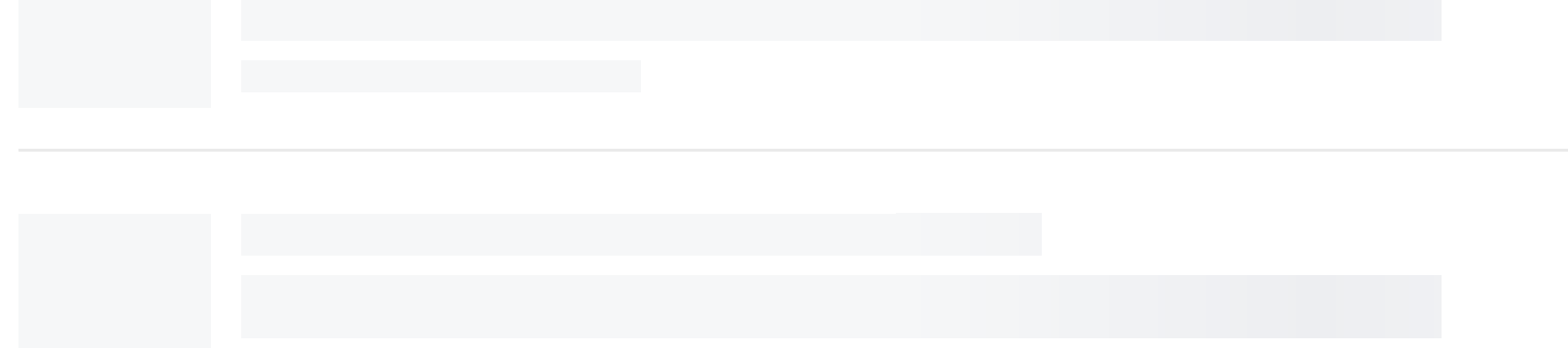
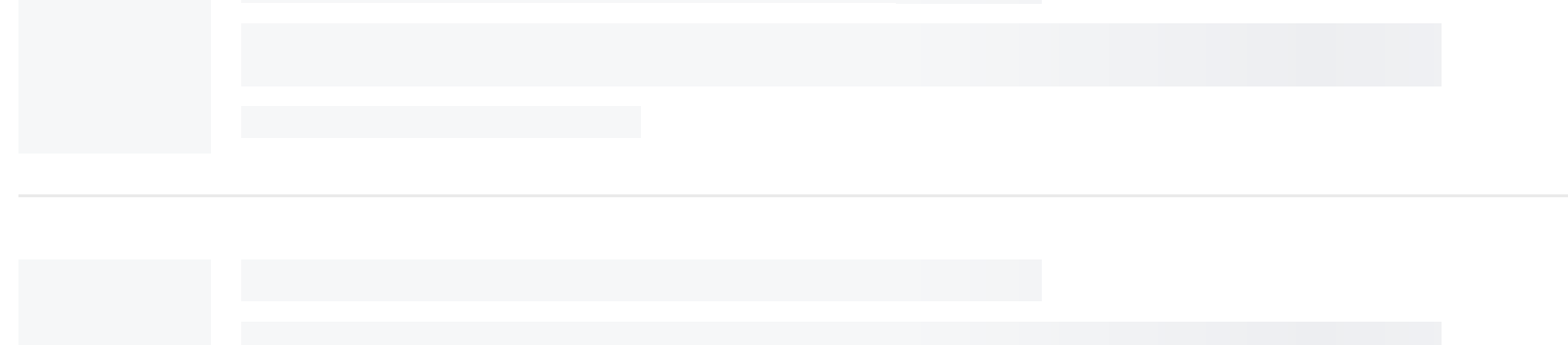
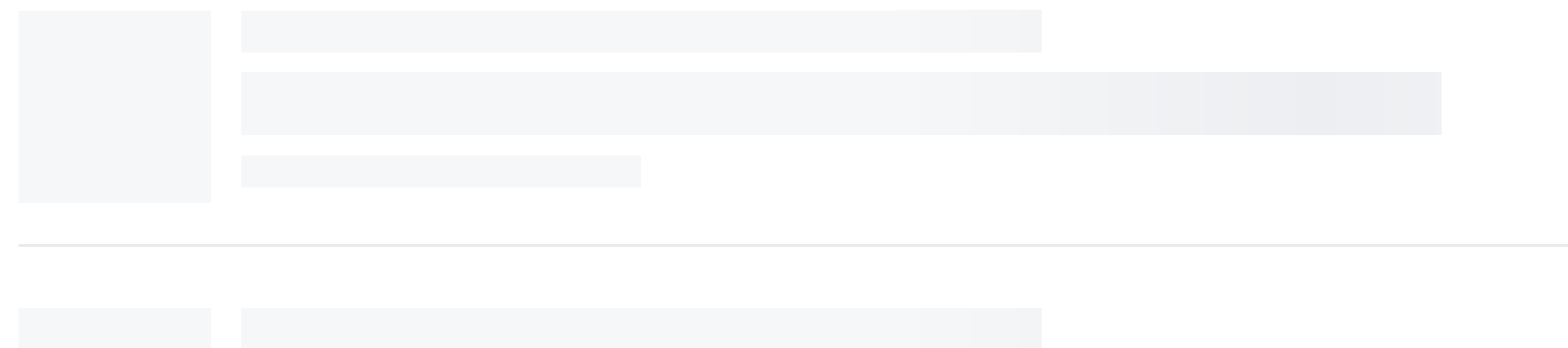
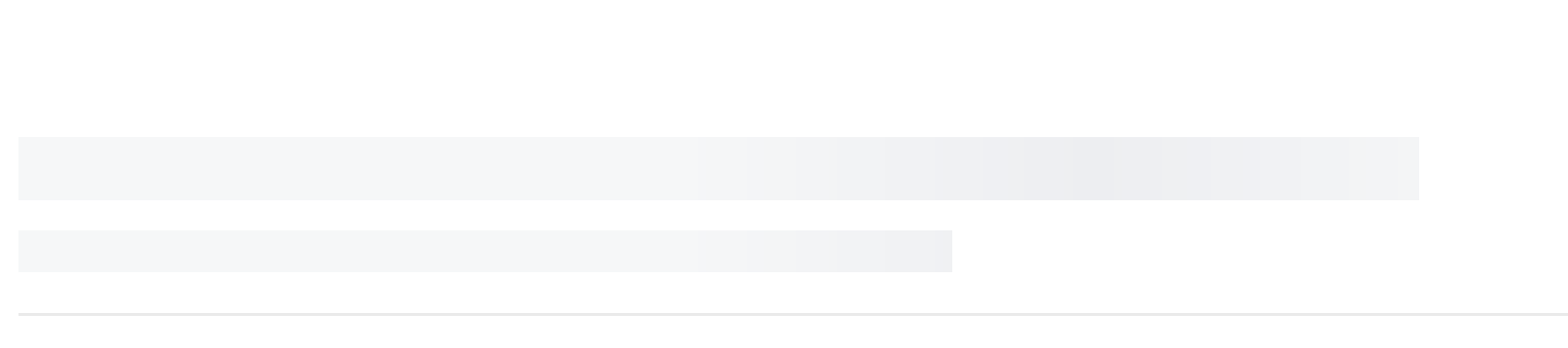
Geselecteerd door de redactie

INTERVIEW Annet Bremen en Belle van Heerikhuizen maken theater over eenzaamheid: ‘Het voelt als een monster dat je achtervolgt’

BOEKRECENSIE FICTIE Het schuurt en het kraakt, het broeit en loeit in de hedendaagse Duitse poëzie, die ruiger is dan ooit tevoren

INTERVIEW HISTORICUS CLAY RISEN Net als McCarthy jaagt Trump op politieke tegenstanders, ziet deze historicus: ‘Ik ben bang dat er een point of no return is bereikt’

ESSAY RAMSEY NASR Wat is verzet, vraagt Ramsey Nasr zich af, als de bezetter bepaalt dat jouw bestaan al verzet is

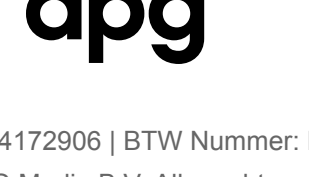
Wilt u belangrijke informatie delen met de Volkskrant?

Tip hier onze journalisten

Algemeen	Service	Meer de Volkskrant	Volg de Volkskrant
Contact met de redactie	Klantenservice	Over ons	RSS-feeds
Contact met de klantenservice	Bezorgklacht indienen	Colofon	LinkedIn
Privacystatement	Bezorging pauzeren	Abonneren	Bluesky
Abonnementsvoorwaarden	Bezorging wijzigen	Nieuwsbrieven	Instagram
Gebruiksvoorwaarden	(Bezorg)adres wijzigen	Krant	
Toegankelijkheidsverklaring	Adverteren	Puzzels	
Cookiebeleid	Losse verkoop	Android apps	
Privacy-instellingen	Zakelijk abonnement	iOS apps	
Auteursrecht		Webwinkel	

Op alle verhalen van de Volkskrant rust uiteraard copyright. Wil je tekst overnemen of een video(fragment), foto of illustratie gebruiken, mail dan naar copyright@volkskrant.nl.

De Volkskrant is onderdeel van DPG Media.

KvK Nummer: 34172006 | BTW Nummer: NL81082862B01 © 2026 DPG Media B.V. Alle rechten voorbehouden